

bekend. In sommige deelen, zooals midden Zuid-Koetai en Centraal Koetai ontbreekt hij echter. Wel leven deze apen op de grens tusschen het onderdistrict Kloea en N. Tabalong, speciaal in Hapau Ondan. In Februari 1932 werd in die streek een exemplaar bemachtigd van 165 cM. lengte. Hoewel de dieren niet achtervolgd worden, zijn zij de laatste 20 tot 30 jaar in deze streek sterk afgenomen.

Neushoorns, (*Rhinoceros sumatrensis* Cuvier en *Rhinoceros sondaicus* Desmarest). BADAQ, WARAK.

Het aan zeldzame en interessante diersoorten zoo rijke Sumatra heeft ook het voorrecht twee rhinocerossoorten te herbergen, nl. de tweehoornige sumatrensis¹⁾ en de éénhoornige sondaicus. Wanneer men bedenkt, dat de neushoornieren in het geologisch verleden een groot deel van de aarde, waaronder ook ons land, bewoonden en er nu nog slechts een vijftal soorten bestaan, waarvan twee in Afrika, één aan de zuidzijde van de Himalaya en twee in Achter-Indië en op de groote Soenda-Eilanden, dan zal men gemakkelijk inzien, dat twee soorten, gezamenlijk op Sumatra levende, een kostbaar bezit voor den Staat, het menschdom en de wetenschap beteekenen. Van deze twee soorten komt sondaicus ook voor op Java, op welk eiland zij echter, op misschien enkele exemplaren na, is uitgeroeid. Sumatrensis vindt men ook op Borneo.

Op Sumatra's Oostkust kende de bevolking van oudsher beide soorten. NEUMANN schrijft dienaangaande in 1885²⁾:

„Zowel op de vlakke landen als op de hoogste en ontoegankelijkste gebergten weet de rhinoceros „badak” zijn weg te banen. Men kent den éénhoornigen en den dubbelhoornigen rhinoceros. Ook op deze dieren wordt jacht gemaakt „om den neushoorn (soembee badak) te verkrijgen. Was de „uitvoer van dit artikel nogal belangrijk, thans is deze handelsbron tamelijk wel opgedroogd, vooreerst omdat het neushoornier weinig meer wordt aangetroffen, en verder, omdat „de bevolking zich weinig meer met jagen ophoudt.”

¹⁾ Evenals bij de Afrikaansche soorten komt een enkele maal een derde hoorn voor (BILL. CAMPER).

²⁾ NEUMANN l.c.

(Copyright Photograph by J. C. Hazewinkel).

Javaansche Neushoorn (*Rhinoceros sondaicus* Desm.) Zeer zeldzame diersoort van den Indischen Archipel. Meedoogenloos vervolgd wegens de waarde, door Chineezen toegekend aan zijn hoorn. Thans vallende onder wettelijke beschermingsbepalingen, doch reeds bijna uitgeroeid op Java. Komt nog sporadisch op Sumatra voor.

Ook hier was dus de uitroeiing een halve eeuw geleden in een bedenkelijk stadium gekomen.

HAGEN¹⁾ schrijft eenige jaren later, n.l. in 1890 uit Serdang, een landschap, dat ook op Sumatra's Oostkust gelegen is, dat de neushoorn daar nog van tijd tot tijd in de tabaksplantages verscheen. „Die Maleier unterschieden übrigens von diesem Thier zwei differente Arten, eine grözere, Badak krbo, welche ziemlich friedlich und ruhig und eine kleinere, Badak tingiling, welche sehr wild und böse sei und stets auf den Menschen losgehe.“ Met „tingiling“ wordt „geschubde“ bedoeld, hetgeen dus ongetwijfeld op sondaicus duidt, in tegenstelling met krbo, waarmede de gelijkenis van sumatrensis, die gladder is, met een karbouw, wordt aangegeven.

De eerste mededeelingen omtrent het voorkomen van beide soorten op Sumatra zijn inmiddels van ouder datum. MARSDEN schrijft in zijn „History of Sumatra“²⁾ over deze dieren het volgende:

“The rhinoceros, badak, both that with a single horn and the double horned species, are native of these woods. The latter has particularly discribed by the late ingenious Mr. JOHN BELL.”³⁾

Na Marsdens mededeeling in 1811 komen nieuwe berichten omtrent het voorkomen van twee neushoorn dieren op Sumatra tot ons door den catalogus van den eminenten landvoogd en dierkundige RAFFLES.⁴⁾ Ook hij heeft geen exemplaren van de éénhoornige soort in handen gehad, doch schrijft daarover het volgende, na betoogd te hebben dat de (Britsch) Indische rhinoceros op Sumatra onbekend is:

“There is however another animal in the forests of Sumatra, never yet noticed, which in size and character nearly resembles the rhinoceros and which is said to have a single horn . . . It has been seen at several places and the descriptions

¹⁾ HAGEN l.c. pg. 105.

²⁾ WILLIAM MARSDEN: The History of Sumatra, 1811, blz. 116.

³⁾ Description of the double horned Rhinoceros of Sumatra by Mr. WILLIAM BELL, Surgeon of the Service of the East India Company at Bencoolen, communicated by Sir JOHN BANKS, BART. P.K.S. January 10 1793.

Philosophical Transactions of the Royal Society of London, 1793. Part. I.

⁴⁾ Sir T. S. RAFFLES' Descriptive Catalogue of a Zoological Collection in Sumatra. The Transactions of the Linnean Society of London. Vol. XIII. 1822, pag. 269.

given of it by people quite unconnected with () her, coincide so nearly, that no doubt can be entertained of the existence of such an animal."

Hoewel bij de beschrijving ook enkele kenmerken van den tapir worden ingelascht, o.a. het voorkomen van een wit huidgedeelte, dat in werkelijkheid niet aanwezig is, is deze opgave toch even beslist als de mededeelingen van MARSDEN, van NEUMANN en van HAGEN en schroomden KONINGSBERGER ¹⁾ in 1902, en later ROBINSON en BODEN KLOSS in 1918-'22, toen zij een nauwkeurige lijst van zoogdieren van Sumatra ²⁾ bewerkten, dan ook niet om beide soorten, sumatrensis en sondaicus, tot de fauna van Sumatra te rekenen.

Sedert dien is er een uitgebreide literatuur over beide rhinocerossen verschenen, o.a. geschreven door JUNGHUHN, MOHNIKE BLYTH ³⁾, JENTINK, DE BEAUFORT ⁴⁾, BÜTTIKOFER ⁵⁾, DAMMERMAN enz.

Steeds vindt men beschrijvingen van de tunnelformige gangen, die zij door het dichte struikgewas maken en telkens weder opnieuw schijnen te gebruiken. Deze rhinocerospaden worden in afgelegene streken veel door de bevolking gebruikt. In Mededeelingen no. 5, Bijlage II der Nederlandsche Commissie voor Internationale Natuurbescherming, werd er op blz. 51 reeds op gewezen, dat het gebied in Atjeh, waarin thans het groote wildreservaat gesticht is, doorkruist wordt door tal van dergelijke rhinocerospaden.

Veel is er geschreven over de meerdere of mindere kwaadaardigheid der neushoorns. Den gemiddelden indruk, dien men uit al deze berichten krijgt, is wel, dat men beter doet dezen dieren uit den weg te blijven. Vooral natuuronderzoekers schijnen zij een kwaad hart toe te dragen. In 1827 nl. werd G. VAN RAALTEN, die als ontleedkundige was toegevoegd aan de „Natuurkundige Commissie voor Nederlandsch-Indië", in Krawang, Java, door een rhinoceros sondaicus aangevallen en hoogst ernstig verwond. Hetzelfde lot onderging de Fransche natuuronderzoek-

¹⁾ J. C. KONINGSBERGER. De zoogdieren van Java 1902 blz. 59.

²⁾ H. C. ROBINSON en C. B. KLOSS. List of the mammals of Sumatra. Journal of the Federated Malay States Museums. Vol. VIII, Part. II, page 317.

³⁾ EDW. BLYTH. Rhinoceros Crossii Gray = Rhinoceros Sumatrensis. Proceedings of Zool. Society, London 1861, pg. 306.

⁴⁾ Dr. L. F. DE BEAUFORT. Zoögeographie van den Indischen Archipel, 1926.

⁵⁾ BUTTIKOFER. Notes from the Leyden Museum, V 19, pg. 65.

ker (SIVANON) van Noordindie, naar wien een der fraaist geïllustreerde Trogonen van Sumatra genoemd is. Deze aanval had plaats in Bengalen, door Rhinoceros unicornis, wiens slachtoffer nog wel een pleegzoon was van den grooten Cuvier, aan wien Rhinoceros sumatrensis zijn soortnaam te danken heeft.

In Krawang is de rhinoceros intusschen reeds lang verdwenen en door de voortdurende jacht, die er in de laatste eeuw op deze dieren gemaakt is, zijn zij in hun oorspronkelijk verspreidingsgebied op Java, dat tot het Westen en midden van dit eiland beperkt was, zoo zeldzaam geworden, dat een algeheele uitroeiing op Java binnen korten tijd ernstig gevreesd moet worden. Dit is nog te meer het geval, omdat bij deze groote dikhuidigen op hoogstens één kalf in vijf of zes jaar gerekend mag worden.

Over de jacht op rhinocerossen zijn verschillende boeiende verhalen op schrift gesteld. In de eerste plaats heeft men de beschrijving door Müller van de bovengenoemde noodlottige ontmoeting van VAN RAALTEN met sondaicus, waarbij eerstgenoemde door het dier met den bek werd gegrepen en daarna herhaaldelijk met den hoorn in de lucht geslingerd, tot hij bewusteloos en zwaar gewond bleef liggen. Deze beschrijving is overgenomen in J. H. VAN BALEN: De Dierenwereld van Insulinde, blz. 217.

Voor de Nederlandsche Commissie van belang zijn de jachtbeschrijvingen van OTTO, omdat deze betrekking hebben op het gedeelte van Langkat, langs den bovenloop van de Leparivier, een gebied, dat reeds lang tot boschreserve is verklaard en langs de grens tusschen Langkat en de Alaslanden aansluit aan het inmiddels tot stand gekomen wildreservaat. De verschillende neushoorns, door dezen jager geschoten, behoorden alle tot de tweehoornige soort. De schedels werden in zijn werkje ²⁾ afgebeeld.

Daarentegen deelt VOLZ mede, op den Goudberg in Noord-Atjeh een rhinocerossen-paar van de soort sondaicus ontmoet te hebben, waarvan het wijfje geschoten werd en de kop, alsmede een embryo, in edegenomen. De kop, die nog slechts een begin van een hoorn bezit, is afgebeeld in VOLZ' werkje ³⁾ op

¹⁾ Dr. OTTO MOHNIKE. Blicke auf das Pflanzen- und Thierleben in den Nederl. Malaienländern, 1883 bl. 421.

²⁾ E. OTTO. Pflanzen- und Jägerleben auf Sumatra 1903 blz. 139.

³⁾ WILHELM VOLZ. Nord Sumatra Band II. Die Gajoländer blz. 373.

blz. 373, en waar deze schrijver beide soorten, *sondaicus* en *sumatrensis*, bespreekt, mag men dus wel aannemen, dat ook in Atjeh *sondaicus* voorkomt, en dat de kans groot is, dat het nieuwe wildreservaat beide soorten zal herbergen. Ook spreekt hiervoor het verslag van een brigade-commandant in Atjeh, die een ontmoeting met een rhinoceros beschrijft,¹⁾ waarbij het dier wordt gedood en de hoorn van den „éénhoorn" wordt afgeslagen om verkocht te worden.

Van de oudere literatuur dient nog vermeld te worden de beschrijving, die de zoöloog SCHNEIDER gaf van een zijner ontmoetingen met *Rhinoceros sumatrensis*,²⁾ bij welke gelegenheid hij zich slechts door ter zijde te springen wist te redden.

In 1925 gelukte het den heer HAZEWINKEL een exemplaar van *sondaicus* in Zuid-Sumatra te schieten, later gevolgd door zes andere en nog twee *sumatrensis*. In een belangwekkend, met reproducties van foto's toegelicht artikel in „De Tropische Natuur"³⁾ wordt zeer veel wetenswaardigs over deze dieren verteld: hun agressief worden door de aanraking met menschen (en kogels), het dooden van runderen, de voorliefde voor „soebans" of zoutwaterbronnen, hetgeen ook reeds door VERBEEK op Sumatra's Westkust was opgemerkt,⁴⁾ het gastheer zijn van zeer groote teken, die men ook op karbouwen en tijgers aantreft, en vele details omtrent hun levenswijze.

Thans ook kon het Zoölogisch Museum te Buitenzorg in het bezit komen van authentiek materiaal van Sumatra, terwijl het enkele jaren later beslag kon leggen op een oud *sondaicus* mannetje van Java. De vangst van dit exemplaar vindt men uitvoerig beschreven door APPELMAN en FRANCK in hetzelfde tijdschrift.⁵⁾ Deze schrijvers geven ook tal van maten en anatomische bijzonderheden, voor welke laatste overigens verwezen kan worden naar de reeds eerder genoemde verhandeling van BELL en het oude werk van CAMPER⁶⁾, waarin niet minder dan 50 bladzijden aan de verschillende rhinocerossoorten gewijd zijn.

¹⁾ G. J. B. H. TERBEEST. Eenige herinneringen uit mijn diensttijd bij het korps Marechaussee op Atjeh, plm. 1900. Delftsche Crt. dd. 11, 18 en 25 Juli 1931.

²⁾ GUSTAV SCHNEIDER l.c. pg. 123.

³⁾ J. C. HAZEWINKEL. *Rhinoceros sondaicus* in Zuid-Sumatra. De Tropische Natuur XXII (1933) p. 101.

⁴⁾ R. D. M. VERBEEK. Topografische en Geologische Beschrijving van een gedeelte van Sumatra's Westkust 1883, blz. 659.

⁵⁾ F. J. APPELMAN en P. F. FRANCK. *Rhinoceros sondaicus* in West-Java. De Tropische Natuur XXIII 1934 blz. 73.

⁶⁾ Natuurkundige verhandelingen van PETRUS CAMPER, 1782.

en waarin men een geheel anderen ontwikkelingsgang vindt uitgestippeld van onze tegenwoordige kennis van deze interessante dieren, van de tijden der Sacken en Romeinen af tot het begin der 19de eeuw. Ten slotte nog naar een verhandeling van FORBES.¹⁾

Over de wijze, waarop de inheemsche bevolking met behulp van een valspeer jacht maakt op den rhinoceros werden reeds door de Ned. Commissie voor Internationale Natuurbescherming gegevens verstrekt, o.a. onder verwijzing naar een mededeeling, die daaromtrent gedaan wordt door SNOECK HURGRONJE²⁾ en wel bij gelegenheid van de toelichting van de door genoemde Commissie gedane voorstellen tot stichting van het thans tot stand gekomen reservaat in Atjeh.³⁾

Het is van algemeene bekendheid, dat de jacht op den rhinoceros in hooge mate gestimuleerd wordt door de groote waarde, die toegekend wordt aan bijna alle lichaamsdeelen van dit dier, en van den hoorn in het bijzonder. Deze hooge waardeering, die de hoorn van den rhinoceros bij alle Oosterlingen geniet, berust op de reeds eeuwenoude veronderstelling, dat van dit materiaal bijzondere, min of meer magische krachten ten opzichte van het menschelijk lichaam zouden uitgaan. RUMPHUS beschrijft dit reeds in zijn Amboineesche Rariteitenkamer en drijft er op vernakelijke wijze den spot mede.

Deze krachten zouden worden uitgeoefend op drieërlei gebied:

- 1e. Een geneeskrachtige of genezende werking in gevallen van beten door giftslangen, wanneer men een stukje hoorn op de wond legt.
- 2e. Een reageeren, wanneer in dranken vergif is gedaan. Wanneer de drank in een beker van rhinoceroshoorn wordt gebracht, zal hij gaan schuimen.
- 3e. Werking als aphrodisiacum bij consumeeren van den hoorn in poedervorm of in water gedispergeerd.

Het geloof aan de onder 1 en 2 genoemde werking is algemeen verbreid van Arabië tot aan China en Japan. Een der voornaamste markten voor rhinoceroshoorn is Bombay. Dat ook Indo-Europeanen en Europeanen er niet zelden geloof aan hechten toont een brief van P. W. HOFLAND te Pasoeroean, overge-

¹⁾ FORBES. On the male generative organs of the Sumatran Rhinoceros, 1880.

²⁾ C. SNOECK HURGRONJE. Het Gajoland en zijne Bewoners, 1903 blz. 360.

³⁾ Mededeelingen No. 5 der Commissie, Bijlage II, blz. 51. Zie afbeelding in: Mededeelingen No. 7 blz. 30, alsmede in: OTTO l.c. blz. 64.

nomen door het Tijdschrift voor Nederlandsch-Indië.¹⁾

Men heeft zich verschillende malen met dit vraagstuk bezig gehouden.²⁾ Een goede bibliographie erover is te vinden van de hand van J. Kreemer Jr.³⁾ De overheerschende meening is wel, dat de werking nihil of wel van suggestieven aard is en het geloof erin op één lijn gesteld moet worden met dat onzer voorouders in de overeenkomstige werking van den éénhoorn (tand) van den narwal (*Monodon monoceros*).

Over de onder 3 genoemde werkzaamheid van rhinoceroshoorn als aphrodisiacum is nog weinig bekend. Daar echter in den laatsten tijd onze kennis omtrent de chemische samenstelling der zoogenaamde oestrus verwekkende stoffen zeer vergroot is, — zij behooren tot de groepen der sterinen en derivaten daarvan — zal het binnen afzienbaren tijd wel vastgesteld kunnen worden of de vermeende werking met de chemische samenstelling in overeenstemming is te brengen.

Naar aanleiding van de circulaire der Commissie kwamen over de beide rhinocerossoorten heel wat gegevens binnen, doch erg rooskleurig waren deze niet.

Wat Java betreft zal *sondaicus* daar volgens ingekomen berichten weldra tot het verleden behooren, indien het niet mogelijk mocht blijken de enkele nog overgebleven exemplaren in het Zuid-Westen van Bantam en in het natuurmonument Oedjoengkoelon voldoende te bewaken. Hoewel stroopers tegenwoordig strenger gestraft worden dan voorheen, werden in 1932 toch nog drie cadavers in het natuurmonument aangetroffen. Melding werd gemaakt van het voorkomen van één neushoorn in het district Karangnoengal en van enkele exemplaren in het bergland van Garoet, voorts nabij Pameungpeuk en ten Westen van de Kinderzee.

Ook voor Sumatra stemmen de berichten van inzenders niet optimistisch. De laatst waargenomen *sondaicus* zou in 1928 in Zuid-Palembang geschoten zijn.

In de Lampongsche Districten maakt men, evenals HAGEN voor de Oostkust mededeelde, onderscheid tusschen den „badak

¹⁾ Tijdschrift voor Nederlandsch-Indië. Achtste Jaargang. Vierde Deel. 1846 pg. 110.

²⁾ Zie o.a. Verslagen en Mededeelingen. Kon. Academie van Wetenschappen. Afd. Natuurkunde. Twaalfde Deel, 1e stuk, 1861, blz. 130.

³⁾ J. KREEMER Jr. Volksheeskunde in den Indischen Archipel. Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië. Deel 70, Eerste aflevering (1914) blz. 77.

karbo" en den geschubden badak, welke laatste dus *sondaicus* moet zijn. In Djambi onderscheidt men strandbadak en boschbadak. Rapporteur meldt, dat deze beide soorten even groot worden; zij hebben somtijds 2 jongen, waarvan beide geslachten een hoorn dragen, doch die van het vrouwtje is kleiner en scherper. Een geliefkoosd voedsel zijn de bladeren van den nangkaboom.

Het is moeilijk uit te maken, met welke van deze twee soorten *sondaicus* en met welke *sumatrensis* bedoeld is.

Van alle andere plaatsen van Sumatra, vanwaar het voorkomen van rhinocerossen vermeld wordt, wordt steeds opgegeven, dat zij slechts zeer sporadisch worden aangetroffen.

In hoofdzaak komen de neushoorns nog voor op de hoogvlakten en bergmoerassen van Atjeh, vooral in de Gajo- en Alaslanden, in de uitgestrekte wouden der binnenlanden van Langkat, bij de zoutwaterbronnen aan Sumatra's Oostkust, Indragiri (tusschen Taloeek en de P.R.I.), in Riouw, Djambi en N.W. Palembang (Benarat). Op de Westkust worden zij nog gevonden in het Barisangebergte, hoewel ook hier in gering aantal. In het begin der 19e eeuw was deze diersoort nog zeer talrijk vertegenwoordigd in de omgeving van den Piek van Korintjih; sinds 1915 zijn zij daar zoo goed als uitgeroeid, vooral door intensieve jacht door middel van valkuilen. In Bangko schijnt de soort zeer spoedig met uitsterving te worden bedreigd; de controleur BB. meldt, dat „zij het daar nog wel een decennium zullen uithouden.”

De dieren zijn door hun schuwheid onschadelijk voor cultuurondernemingen en dergelijke vestigingen. In Siak blijven zij in het heuvelland en gaan niet in de veenbosschen van het laagland.

Al deze hoogstbedenklijke berichten omtrent den rhinocerosstand op Sumatra zijn in treffende overeenstemming met een noodkreet van DE VOOGD in „De Tropische Natuur”¹⁾: „De Rhinoceros uit Zuid-Sumatra nu bijna verdwenen.” Hij merkt niet zonder sarcasme op, dat sedert (of misschien dóór?) de jachtexpedities van den heer HAZEWINKEL omstreeks 1925 het aantal neushoorns schrikbarend is achteruitgegaan.

Moge het in voorbereiding zijnde reservaat in Benkoelen en

¹⁾ C. N. A. DE VOOGD. De Tropische Natuur. XXII (1933) blz. 159.

de Lampongs voorkomen, dat de uitroeiing spoedig een voldongen feit is.

Van Borneo zijn de berichten niet veel gunstiger. Vanuit West-Koetai werd geschreven, dat de neushoorn daar vrij zeldzaam is en zich op zeer afgelegen, ontoegankelijke plaatsen ophoudt. Zijn verspreidingsgebied wordt groot genoemd, de dichtheid gering en de getalsterkte voortdurend afnemend, mede ten gevolge van de jacht.

In sommige onderafdeelingen wordt hun voortbestaan ernstig bedreigd, uit Martapoera zijn de dieren zelfs al verdwenen. In hoofdzaak komen zij nog voor ten Noorden van de Mahakam-rivier, waar zich hun woongebied tot hoog in het gebergte uitstrekt.

Inzender spreekt hier van de Javaansche soort, hetgeen dus *sondaicus* zou zijn; maar dit zal vermoedelijk op een vergissing berusten.

Verder wordt het voorkomen van *sumatrensis* gemeld uit Boentok en Apau-Kajan en matig veelvuldig genoemd in het hooge grensgebied bij Britsch Noord Borneo, buiten de bewoonde streken, en in het brongebied van de Malinau en Toeboe.

Op een kaart van Borneo, behoorende bij een artikel van J. L. P. ZONDAG¹⁾ zijn bovengenoemde vindplaatsen aangegeven. Het zijn er inderdaad heel wat, maar de geringe getalsterkte geeft toch te denken.

Moge ook op Borneo spoedig het inrichten van groote reservaten het gevaar voor uitroeiing bezweren!

Olifant (*Elephas maximus sumatrensis* Temm.) GADJAH.

Over den olifant kwamen uit vele streken zeer uitvoerige berichten binnen. Sommigen meenen, dat hij over 25 jaar geheel uitgeroeid zal zijn, anderen zijn van opinie, dat de stand niet achteruitgaat en dat er alleen in Zuid-Sumatra nog ca. 2000 olifanten voorkomen. Dit laatste wordt echter van zeer bevoegde zijde in twijfel getrokken. In de onderafdeeling Ogan Oeloe waren in 1926 nog hoogstens 45 stuks aanwezig. Over de schade, door de dieren aangebracht, wordt zeer verschillend

¹⁾ J. L. P. ZONDAG. Het voorkomen van eenige diersoorten in de Zuidoost-Afrika'sche Natuur. De Tropische Natuur XX (1931) blz. 221.

geoordeeld. In Rokan hebben zij zich zoo vermenigvuldigd, dat zij zelfs tot een plaag zijn geworden. Zij worden echter desondanks weinig gejaagd.

Uit Soengei Radja wordt gemeld, dat in 1929 nog een kudde van 14 stuks werd gesignaleerd; pogingen worden aangewend deze kudde te behouden. Ook bij Soengei Roka werden in Mei 1932 weder olifanten gezien. In Siak wordt het aantal nog vrij belangrijk genoemd, evenals in Indragiri, hoewel zij daar niet in de moerassige kuststreken voorkomen. In de benedenlanden vindt men ze alleen in Reteh, de grootste kudden in Z. Seberida in de Boekit Tiga Poeloeh. In eerstgenoemd district geldt de bepaling dat voor elke olifantenstaart / 25 wordt uitgekeerd; gedurende 1930 heeft de controleur van dat ressort, dat den middenloop der Siakrivier omvat, 28 premies gegeven. Correspondent schat het aantal door Siak zwervende olifanten op 200 stuks en dringt aan op opheffing van het oude zelfbestuursbesluit over die premie, alsmede op het niet verlenen der vergunningen voor de in de kampongs aanwezige vuurwapenen.

In Djambi, Moeara Tambesi en Moeara Tebo worden de olifanten vrij veelvuldig aangetroffen, evenals thans nog in Z.W. Bangko, waar de controleur schat, dat zij er nog slechts een tiental jaren te leven hebben. Vrij zeldzaam zijn de dieren in Moeara Boengo. In Djambi wordt hun aantal geschat op 250—350 stuks.

Een kudde van 30 dieren moet zich in Korintjih bevinden, een groep van 7 stuks, bestaande uit een jong mannetje en 6 wijfjes in de Ophirdistricten (Juli 1932). In 1915 bestond deze laatste nog uit 18 dieren. In 1916 werd op de kudde van Noord-Korintjih jacht gemaakt door speciaal tot dit doel aangestelde jagers van den Demang van Korintjih en den Civielgezaghebber van Air Hadji; de wijfjes en onvolwassen dieren werden toen niet gespaard. Bij de Mesoedjih rivier werden de olifanten door inlanders in valkuilen gevangen; de jongere exemplaren worden naar Palembang verhandeld. De oudere laat men verhongeren, om naderhand de slagstanden te bemachtigen en te verkopen. Gemeend wordt, dat de wettelijke regelingen het proces van het uitsterven der olifanten slechts vertragen; alleen het stichten van uitgestekte reservaten zou afdoende redding kunnen brengen.